

Сурэтыр А. Гүсевым тырихыгь.



# Къэралыгъо фитыныгъэм икъэкӀуапӀ

**Адыгеим икъэралыгъо суверенитет загъэпсыгъэр тыгъуасэ илъэс 30 хъугъэ.**

1991-рэ илъэсым имэкьюогъу мазэ и 28-м Адыгеим инароднэ депутатхэм яхэкӀу Совет ия V-рэ IoфшӀэгъу зэхасыгъо декларациеу «Советскэ Социалистическэ Республикэу Адыгеим и Къэралыгъо суверенитет ехылагъэр» щаштагъ.

Краснодар краим хахъэщты-

гъэ шьолъырыр илъэс имыкӀу-пэкӀэ мыщ кыпӀэу республикэ хуным фэгъэхьыгъэ унашӀор народнэ депутатхэм яхэкӀу Совет изимычэзыу зэхасыгъо щаштэгъагъ — 1990-рэ илъэсым ичӀэпыогъу мазэ и 5-м. Ащ ыуж Урысыяклэм республикэм чыпӀэу щыуытыштым, ащ къэралыгъо гъэпсыклэу илӀэштӀым афэгъэхьыгъэ тхылъыр щылэн фэягъэ. Ащ фэдэ тхылъэу хъугъэ декларациер. Ар альапсэу

1991-рэ илъэсым ибэдззогъу мазэ и 3-м Урысыем ихэбзэгъэуцухэм закон аштагъ автономнэ хэкур республикэу РСФСР-м хахъэу шыжыгъэным фэгъэхьыгъэр. Ащ фитыныгъэ кытыгъ Адыгеим и Конституции штэгъэнымклэ, къэралыгъо кӀулыкӀухэр зэхэщэгъэнхэмклэ.

«Непэ теубытагъэ хэлъэу къэтӀон тӀэкӀышт Урысые Федерацием исубъектхэм ащыцӀэу

тишьолъыр хэхъоныгъэ ышӀыным пае Адыгэ лъэпкӀым тарихъ мэхъанэ зилэ лъэбэкӀоу ышӀыгъэр зэрэтэрэзыгъэр. Мы илъэс лъагъэхэм зэкӀэпкӀоу ыпӀэкӀэ тӀлӀэкӀуатэ социальнэ, экономическэ хэхъоныгъэхэр тшӀыхэзэ, лъэпкӀхэм азыфагу зегурылоныгъэрэ зедегъэштэныгъэрэ илӀхэу, зэгъунэгъухэмклэ тыхабзэхэр зэдэдгъэпытэхэзэ, лъытэныгъэ зэфэтшыжьэз. ТапӀкли бэ зэшӀотхынэу дгъэнафэрэр.

Теубытагъэ хэлъэу къэсӀон стӀэкӀышт джыри ыпӀэкӀэ тызэрэпкӀотэщтыр, мамырныгъэрэ зегурылоныгъэрэ дгъэпытэхэзэ сӀд фэдэ кыныгъуи кызырэрэ зэтынэкӀыштыр, лӀэужхэм яфэшӀошэ къэкӀошт уахтэ зэратыштыр, Урысыем изы шьолъырэу щылӀэкӀашӀу зэрылӀхэм ти Адыгей ащыц зэрэтшышӀуштыр», — кыщылӀуагъ Адыгэ Республикэм и ЛӀышхъэу КъумпӀыл Мурат игущылэ.

## Хабзэм диштӀэным пае

(ИкӀэух).

къапагъэтэджагъ. 2019-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу 2021-рэ илъэсым нэс планым кыхиуытыгъэр уплӀэкӀуни 8 ыкӀи цыфхэм ялӀэуэхэм япхыгъэу планым кыхихимыуытыгъэр уплӀэкӀун 15 зэхашӀэгъагъ. ПӀэцэ IнэатӀэ зылыгъ нэбгыри 7-мэ уголовнэ Ioф къапагъэтэджагъ ыкӀи дисциплинарнэ пшӀэдэкӀыжӀ арагъэхьыгъ. А охтэ дэдэм уплӀэкӀу-лӀыплӀэкӀо кӀулыкӀухэм уплӀэкӀун 27-рэ зэхашагъ. УплӀэкӀуни 10-м якӀэуэхэм ялӀытыгъэу министерствэхэм тхылъ гъэнэфагъэхэр афагъэхьыгъэх.

ИгъэкӀотыгъэ псӀоӀлӀэшыным кыхитыуытыгъэр псӀоӀлӀэхэм зэралӀыплӀэхэрэ шӀыкӀлэр нахъ тэрэзэу агъэпсыным мэхъанэшхо зериӀэр лӀыплӀэкӀо кӀулыкӀухэм япащэхэм хагъэунэфыкыгъ.

Къэралыгъо продукцием ищӀэфын ыкӀи къэралыгъо программэхэм ягъэцӀэкӀэжыи хэлэжӀэрэ цыфхэм пшӀэдэкӀыжӀэу ахыӀрэм зыкӀегъэлӀэтыгъэн ыкӀи а лъэныкъомклэ яшӀэныгъэхэм нахъ ахагъэхон зэрэфаем республикэм и ЛӀышхъэ анаӀэ тыраригъэдзагъ.

«Мы лъэныкъомклэ зэкӀэми зедегъэштэныгъэ ахэлъэу яIoф агъэпсыным мэхъанэшхо иI, сыда Ioмэ кӀоӀхъэ тын-лӀыхыным пӀшӀуекӀорэ IoфтхӀабзэхэр игъом ыкӀи зерищыкӀагъэм тетэу зэшӀохыгъэнхэ фӀае. Псауныгъэм икӀэуэху-мэнклэ кыхӀэдгъэщыгъэ хэуӀкӀоныгъэхэр кыӀдэспӀытэхэзэ, республикэм и Премьер-министрэ IзэплӀэ-профилактикэ организациехэм япащэхэр зыхэлэжӀэщтхэ зӀуӀклэ зехищэнэу пшӀэрылӀ фэсэшӀы. Анахъэу анаӀэ зытырагъэтын фаер игъэкӀотыгъэ псӀоӀлӀэшынымклэ къэралыгъо программэхэм япхырыщын ары», — кыхихгъэщыгъэ КъумпӀыл Мурат.

Адыгэ Республикэм лъэпкӀэ Ioфхэмклэ, IкӀыб къэралхэм ащыпсӀурэ тӀлӀэпкӀэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмклэ ыкӀи къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет итхъаматэу ШхъӀэлэхъо Аскер республикэм кӀоӀхъэ тын-лӀыхыным ыльэныкъокӀэ Ioфхэм язытет фэгъэхьыгъэ ушӀэтынхэу АРИГИ-м ышӀыгъэхэм якӀэуэхэм афэгъэхьыгъэу кыӀIoтагъ. 2019-рэ илъэсым цыфхэмрэ хабзэм икӀулыкӀухэмрэ ащ фэдэ хэбзэхуоныгъэу зэрахъагъэр процент 1,13-рэ

хъуштыгъэмэ, 2020-рэ илъэсым — зы процент. Отраслэ пӀӀпчӀ ащ фэдэ IoфшӀэным икӀэуэхэр кырахыплӀэхэзэ республикэм ипащэхэм ушӀэтын IoфтхӀабзэхэр лъагъэкӀотэнхэу Адыгеим и ЛӀышхъэ пшӀэрылӀ афишлыгъ.

КӀоӀхъэ тын-лӀыхыным пӀэуцужыгъэнымклэ Ioфхэм язытет кытегушчылагъэх Красногвардейскэ районым ипащэу ГъубжӀэкӀо Темуррэ КошхӀэблэ районым ипащэу Хъамыррэ Зауррэ.

Зэхасыгъом икӀэуэхым Адыгеим и ЛӀышхъэу КъумпӀыл Мурат анахъэу кыхихгъэщыгъэр кӀоӀхъэ тын-лӀыхыным епхыгъэ бэзджӀэлагъэхэр кыхӀэгъэщыгъэнхэмклэ, гъогур ахэм афыпыбзыкӀыгъэнымклэ хэбзэхуымӀо кӀулыкӀухэм якъутэмэ псӀоӀлӀэми языкӀыныгъэ нахъ агъэпытэныр ары. Къэралыгъо программэхэм ягъэцӀэкӀэн елӀытыгъэу аукционхэр зэрэкӀохэрэм тегъэпсыхъагъэу гъэунэфын-зэхӀэтын Ioфхэр нахъ агъэпӀэшынынхэу хэбзэхуымӀо кӀулыкӀухэм игъо афилӀэгъугъ.

**Адыгэ Республикэм и ЛӀышхъэ ипресс-кӀулыкӀу**

## Унэхэм псыр акӀэхъагъ

**Ощхэу къещыгъэхэм апкӀ кыи-кыкӀэ МыекӀопэ районым ит псӀоӀлӀэу Къурджыпс дэт унэ 20-мэ псыр арыхъагъ, 60-мэ къапыщылӀ шагуэм адэхъагъ.**

ОшӀэ-дэмышӀэ Ioфхэмклэ кӀулыкӀуым кызырритыгъэмклэ, тыгъоспчӀэдыжӀ сыхъатыр 8-м ехъулӀэу псӀоӀлӀэхэм псыр арытыжыгъэп, цыфхэр агъэкошынхэу щытхӀэп. ИщыкӀагъэ хъумэ, культурэм и Унэ охтэ гъэнэфагъэм шхъӀеегъэзыплэ афэхъунэу нэбгырэ 60-мэ ателӀытэгъэ чыплӀэхэр щыхъазырых.

Социальнэ мэхъанэ зилэ псӀоӀлӀэхэм псыр акӀэхъагъэп.

МыекӀопэ район администрацием зэрарым икӀэлӀытэн тегъэпсыхъэгъэ оперативнэ штабым Ioф щешӀэ.

Ioфхэм язытет Адыгеим и ЛӀышхъэу КъумпӀыл Мурат кыфӀауатэ, чӀэнагъэ зилэ хъугъэхэм IэпылӀэгъу арагъэгъотынэу ащ пшӀэрылӀ афишлыгъ.

ОшӀэ-дэмышӀэ Ioфхэмклэ кӀулыкӀуым макъэ кӀегъэу джыри ошххэр зэрэщылӀэщтхэмклэ, гъэлорышӀӀӀэ ШхъӀаӀэми гъӀлӀэшыгъэу мы Ioфыгъом ыналэ тет.

## Наукэм, литературэм, искусствэм альэныкъокӀэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шӀухъафтынхэр афэзыгъэшӀошӀэрэ Комиссиеу Адыгэ Республикэм и ЛӀышхъэ дэжӀэ щыӀэм къеты

Наукэм, литературэм, искусствэм альэныкъокӀэ Адыгэ Республикэм икъэралыгъо шӀухъафтынхэр зыфэгъэшӀошагъэмэ хъунэу къагъэлӀэгъуагъэхэр:

### Наукэм ыльэныкъокӀэ:

1) ГъубжӀэкӀо Марат Нурбый ыкъом, Бузэрэ Азэмат Кимэ ыкъом, Жъэмыхъо Суфьян Нэсэбый ыкъом, ПэнэшӀу Аскэрбый ДзӀпч ыкъом ясборникэу «Султан Хан-Гирей: избранные труды и документы» зыфилорэр;

2) БеданэкӀо Мурат КъэплӀан ыкъом, Лебедев Сергей Анатолий ыкъом, Костяной Андрей Геннадий ыкъом ямоно-

графияеу «Окружающая среда Республики Адыгея» зыфилорэр.

### 2. Литературэм ыльэныкъокӀэ:

1) КушӀу АслӀан Мурат ыкъом итхылӀэу «Портреты времен» зыфилорэр;

2) Емыж МулӀилӀт ИбрахӀимэ ыпхъум иусэхэр зыдэт тхылъэу «Тыгъэм иадырабгъу» зыфилорэр.

### 3. Искусствэм ыльэныкъокӀэ:

1) Сулейманов Юныс ИбрахӀимэ ыкъом имузыкальнэ спектакӀэу «Табунщик и гордая девушка» зыфилорэр;

2) НэгъӀплӀэ Аскэрбый Нэхъу ыкъом

идокументальнэ фильмэу «Подвиг милосердия» зыфилорэр;

3) Туренко Адыиф АслӀан ыпхъум, Нэхэе Азэмат АслӀанчӀэрые ыкъом, АцумыжӀ Рустам Айдемыр ыкъом, СтӀашӀу КъэплӀан Али ыкъом зедӀагъэхъа-зырыгъэ апӀэр адыгэ лъэпкӀэ оперэу «Раскаты далекого грома» зыфилорэр.

Наукэм, литературэм, искусствэм альэныкъокӀэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шӀухъафтынхэр афэзыгъэшӀошӀэрэ Комиссиеу Адыгэ Республикэм и ЛӀышхъэ дэжӀэ щылэм (ыужклэ Комиссиер тӀозэ дгъэкӀошт) творческэ, общественнэ организациехэр, научнэ

коллективхэр, еджапӀэхэр, культурэмклэ, искусствэмклэ учреждениехэр, къэбар жъугъэм иамалхэр кырегъэблагъэх наукэм, литературэм, искусствэм альэныкъокӀэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо шӀухъафтынхэр зыфагъэшӀуашӀэмэ хъунэу къагъэлӀэгъогъэ IoфшӀагъэхэм шхъӀэихыгъэу атегушылӀэнхэу. Материалхэмрэ яеплӀыкӀэхэмрэ 2021-рэ илъэсым шышӀхӀэлум и 1-м нэс мыщ фэдэ чыплӀэм щылэ комисиим кырахыплӀэнхэ альӀэкӀышт:

**385000, кӀ. МыекӀуапэ, ур. Пионерскэр, 199, я 524-рэ каб. Зэрыгъозэщт телефоныр: 57-13-57.**

## Ягъогу мэфэнэу

(ИкӀэух).

ащыпсӀунхэр ыкӀи Ioф аща-шӀэныр Iэрыфэгъу къафэхъуным пае бэ кыӀдалӀытӀэрэр.

«Непэ шъуигъэхъагъэхэм уяплӀымэ, теубытагъэ хэлъэу къэпӀон лӀӀэкӀышт тинахыжӀхэм къакӀӀыпкӀохэрэр сэнау-щыгъэ зыхӀӀэ, шӀэныгъэ зилэ, зимурад фӀэклорэ ныбжыкӀэхэр арэу зэрэщытхэр. Ащ кыкӀырэр Адыгеим тапӀкли хэхъоныгъэ зеришӀыштыр ары. ЗӀкӀэ шъо

шъулэ илӀ, шъукыязӀэкӀемыкӀу, шъуапӀэкӀэ ежъугъэхъу! ТиапшӀэрэ еджапӀэхэм ыкӀи колледжхэм япчӀэхэр зӀкӀэ кышӀуфызӀ-лухыгъэх. Ахэм сэнэхъат зӀфӀэ-шхъафхэр шъулэ къащижъугъэхъан шъулӀэкӀышт, наукэм шъупылын, шъуитворческэ амалхэм зяжъугъэушӀомбгъун шъулӀэкӀышт. Тицыхъэ кышӀутель!», — кыӀуагъ Адыгеим и ЛӀышхъэ.

ЕджапӀэр къэзыухыгъэхэм, кӀӀлӀэгъаджэхэм, ны-тыхэм

афегушӀонхэу къэкӀуагъэх Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шӀэныгъэмрӀэкӀэ иминистрӀэу КӀэрэщэ Анзаур, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, муниципальнэ образованиехэм япащэхэр.

Адыгэ Республикэм итворческэ коллективхэм яконцерткӀэ пчыхъэзэхӀагъэр лъагъэкӀо-тагъ. Адыгэ къашъомклэ кӀӀлӀэ-

цыкӀу ансамблэу «МыекӀуапэ инэфылӀэхэм», эстраднэ орэ-дымклэ студиеу «Шпаргалкэм», эстраднэ ансамблэу «ОшӀутенэм» ыкӀи купэу «Weekend band» зыфилорэм къагъэлӀэгъуагъэхэм яплӀыгъэх. ЕджапӀэхэм япащэхэм, кӀӀлӀэеджакӀохэу къэзыухыгъэхэм ыкӀи ахэм янӀэ-ятӀэхэм кызыдӀауагъ илъэс еджӀэгъухэм афэгъэхьыгъэ орэ-дыр. ПчыхъэзэхӀагъэ чӀэфыр мӀэфӀкӀ мӀэшлоустхъукӀэ ухыгъэ хъугъэ.

Зэпахырэ узэу къекӀокӀырэм кыхӀэкӀэу пчыхъэзэхӀагъэр гупчӀэ шхъӀэихыгъэм шыкӀуагъ. Ащ еджапӀэр къэзыухыгъэхэр, кӀӀлӀэегъаджэхэр ыкӀи пащэхэр арых нылӀэп кырагъэкӀолӀагъэхэр. ЗӀкӀэми пӀшӀорыгъэшӀэу тестированиер апӀэкӀкӀыгъ, ащ нэмыкӀэу санитарнэ-эпидемиологие шапхъэу ищыкӀагъэхэр зӀкӀэ агъэцӀагъэх.

**АР-м и ЛӀышхъэ ипресс-кӀулыкӀу**



Рэщыд ЦАХАЕВЫР:

## «Джыдэдэм пшъэрылъ шъхьаI»

Зэпахырэ узхэмкIэ врачэу Рэщыд Цахаевыр Инэм кыщызэуахыгъэгъэ ко-вид госпиталым мэзийрэ ипэщагъ. Джыдэдэм ар Краснодар щылэу УЗИ шынымкIэ ишлэныгъэхэм ахегъахь. Ковидым тикъэралыгъо зыкызэрэщилэты-рэм — сымаджэ хуэхэрэм япчъагъэ зэрэахьорэм — еплъыкIэу фырилэр, вакцинациер зэрэклорэмкIэ ишлэшхэр зэдгъашлэ тшIоигъоу телефонкIэ гущы-лэгъу тыфэхьугъ.

Ащ кызэрэтиуагъэмкIэ, мы охтэ благъэм коро-навиреуымкIэ сымаджэхэм япчъагъэ, гъэрэклэ фэдэу, хэхъон ылъэкIышт.

— Зэпахырэ узхэмкIэ Мыекъопэ клиническэ сымаджэхэм сымаджэхэр бэу чIэлъых, Мыекъопэ къэлэ сымаджэхэр ковид-госпиталэу кызылэуахыж-мэ, ящыкIэгъэщт IофышIэ пчъагъэр агъэнэфэжы. ТэхъутэмыкIэе районими сымаджэхэр къэкIых. Ащ фэдэу лъыкIотэщтмэ, сымаджэхэм япчъагъэ хъ-хьощтмэ, Инэми госпита-лыр кыщызэуахыжыным алъэкIышт.

— **Рэщыд, о пшъэкIэ усымэджагъа, антитела-хэр уилэмэ ууплъэкIугъа?**

— Сысымаджагъэу зы-дэсшIэжырэп, ау антите-лахэр схэлъхэмэ згъэунэ-фынэу сыфай. Сянэжъэу илъэс 79-рз зыныбжы-р, сятэу илъэс 63-рз зыныб-жы, сянэу илъэс 56-рз къэзыгъэшлагъэр корона-виреуымкIэ сымаджагъэх.

Псаоу къелыжыгъэх, ау сятэ экIэмэ анахь лъэшэу кыфыригъэшлагъ. Сыма-джэ ухуэгъэу узэлэзжыным нахь вакцинэ зыхаплъ-хьэмэ нахьышIу. Вакци-нэу «Спутник V-м» цыхъэ фэсэшIы. IэкIыб къэрал-мэ тцашэфы, ушэтынхэм апхырыкIыгъ.

— **Вакцинация гъэ-рекло зышIыгъагъэхэм джыри зыхаплъхьан фаеу къало, сьд фэдизрэ зы-хаплъхьэ хуэщта? Псау-ныгъэм зэрар екIын ылъэкIыштба?**

— Грипп кызырэкIом пае гъэ къэс прививкэ тшIыщтыгъэ. Вакцинэ зы-хэзылхьэхэрэр сымаджэ-щтыгъэхэп е, къяоплагъэми, нахь псынклэу узым кы-кIэрызыжыщтыгъэх. Джащ фэд коронавиреуымкIэ вакцинацием узэрэплъы-нэу щытыр. Грипп привив-кэхэри кызымыкIухэрэр щылагъэх, ау нахьыбэм ишIуагъэ якIыщтыгъэ. Сы-дэу хуэгъэми, егъэзыгъэ Iоф хэмылэу цыфхэр ащ

къезэгъынхэ, кыфэклонхэ фае. Вакцинэ ыгъэсы-маджэхэрэри къахэкIы, «побочный эффект» зы-фалорэми уфэсакъын фае. Шъхадж ипсауныгъэ ел-тыгъ, арышъ, зыхэплъхьа-ным ыпэкIэ анализхэр птынхэ, врачхэм уах-хьан фае.

— **Прививкэ зымышIы-гъэхэр вакцинэ зыхэзыл-хьагъэхэм ащыщынэн-хэу щыта, узыр къапахын алъэкIынэу зэрэрыгуш-лэхэрэр шъыпкъа?**

— Ащ фэдиз Iорэ шIэрэ кызыпкIырэ «побочкэ» зыфатлорэр вакцинэ зы-хэзылхьагъэхэм ащыщмэ ялэу зэрэхуэрэр ары. Ау ар зи арыхэп ковидкIэ сымаджэгъэ шъыпкъэм кырыклорэм елтыгыгъэмэ. Зыфаслорэр сымаджагъэ-хэм къагурэлэ. Узым укы-кIэрызыжыныр джыри къэблэжыныр, уфэбэнэн фае. ЗыфэмыукIохэрэр джы нахьыбэ къэхьух ма-ры. Прививкэ зышIыгъэхэм зи цынагъо къабгъодэкIы-

рэп. Япсауныгъэ къаухьу-магъ.

— **Вакцинэ зыхаплъ-хьагъэхэм ковидыр кы-зэузыжырэ мутацие-хэр хуэхэу ыкIи узым нахь зеушъомбгъоу зы-лэхэрэри щылэх...**

— Ащ урыгушIыным пае хэшIыкI фыуилэнэу щыт. Мары, Рошаль кови-дыр грипп кызырэкIом фэдэу ылощтыгъэ. Мэзищ тешлагъэу тызэлъиубыти, коронавиреуым зыкыты-гъэшлагъ. ХэшIыкI уимы-лэу урымыгушIыгъэ на-хьышIу. Америкэм вакци-нациер етIупщыгъэу щэ-клэ, ащкIэ тикъэралыгъо ыпэ ишъыгъэх. ЫкIи сыма-джэхэм япчъагъэ къехэу ыублагъ.

— **Ковидым индий-скэ штамм сыда зэрэте-кIырэр?**

— НэбгырипшIэу къэсы-маджэрэм щыщэу нэбгы-рибгъур псаоу узым кы-хэкIыжыщтыгъэмэ, джы индийскэ штаммыр кы-зэолIэрэ нэбгырипшIым



щыщэу нэбгыритфыр зы-дехьы. ИлIэрэ нахьыбэ хуэгъэ. Индийскэ шта-мыр нахь щэчыгъуай, нахь хьылы. Тызэрэлэзщтыгъэ шыкIэхэм язи ащ къе-кIурэп.

— **Адэ сыда гугъапIэу кыитфэнэжырэ?**

— Антителахэр уилэми, вакцинэ зыхаплъхьэмэ нахь дэгъу. Титрэр лъагэ-ми, ар вакцинэ зыхэмыл-хьанымкIэ ушъагъу пшIы хуэщтэп. Къэралыгъом къэбарлъыгъэлэс полити-кэ тэрэз илъын фае. Ду-нэе хьытыум, социальнэ

сетхэм къарагъахьэрэ роликхэм цыфхэр агъэ-плъэхьух. Егъэлыгъэ хэ-лэу, къателунклэхэу цыф-хэм нэужым къашIошIы-жы. ГушIыгъэ пае, зы вакцинэ икыдэгъэкIын мин зытIуш фэдиз тефэмэ, ковидымкIэ зы сымаджэм сомэ мин 250-рз фэдиз текIуадэ. КъэралыгъомкIэ сыд нахь фэдэр? ИщIыф-хэр мысымаджэнхэр ары. Популяциер къэгъэнэжы-гъэныр — джары джы-дэдэм пшъэрылъ шъхьалэр!

ТЭУ Замир.

## ФэгъэкIотэнхэр

Зэпахырэ узыкIэу коронавиреуым пэ-цужырэ вакцинэ зыхэзыгъальхьэхэрэм Адыгеим фэгъэкIотэн зэфэшхьафхэр цафашIых.

Ионыгъом иапэрэ мафэ нэс вакцинэ иапэрэ Iахь зафашIыкIэ, прививкэхэр зыщахалхьэрэ чIыплэхэм къащыратых сертификатхэу нэбгыритIумэ ателытагъэ-хэр — ахэмкIэ къэралыгъо учреждениехэм культурнэ Iофтхьабзэу ацарагъэкIо-кIыхэрэм ащыщэу щымэ илъэсыр екIыфэ ыпкIэ хэ-мылэу яплъынхэ алъэкIышт.

— **Джащ фэдэу зигугъу къэтшIыгъэ уахтэм нэс вакцинэ зыхэзыгъальхьэ-хэрэм мыщ фэдэ фэгъэ-кIотэнхэр ялэщтых:**

— Адыгэ республикэ ста-дионим итенис ешIаплэхэм процент 20-кIэ нахь макIэу ыпкIэ лъатызэ ащыджэгъу-шъуштых;

— физкультурэм зыщы-пылхэ гупчэу «Ошъутенэм» итренажернэ зал ыкIи мы-

лылэм апкIэ проценти 10-кIэ нахь макIэу алъатызэ агъэфедэшъуштых;

— «Ошъутенэм» кушъхэ-фачъэ агъэфедэнэу кызы-чалахыкIэ ыкIи футбол ешIа-плэм щыджэгунхэу зыра-хуэхэкIэ, ауасэ фэдитIукIэ нахь макIэу ахэр зэшIуа-хышъушт (куп мэхъухэмэ, зэкIэми прививкэр ахалъ-хьагъэу щытын фае);

— физкультурэм зыщы-пылхэ республикэ гуп-чэмрэ «Ошъутенэмрэ» ахэт бассейнхэр ыпкIэ хэмылэу илъэс 60-м зыныбж къеху-гъэхэм агъэфедэшъуштых, унэгъо псаухэми ыпкIэ аты-щтэп ахэм арысхэм зэкIэми прививкэр зыхарагъэльхьа-гъэу щыты зыхуэкIэ (зы-ныбж илъэс 18-м ехъу-гъэхэм).

Мы фэгъэкIотэнхэр кызы-



тефэхэрэм сертификатэу вакцинэ зерахалхьагъэр къэзыушыхьатэрэмрэ па-спортимрэ арагъэльэгъун-хэ фае.

Джащ фэдэу вакцинэ иапэрэ Iахь зыхэзылхьа-гъэхэм тучанэу «Титан» зыфилорэм исертификат къараты кыщашэфырэр проценти 5-кIэ нахь пыут къафашIыным пае.

Зыныбж илъэс 60-м ехъугъэу вакцинэ Ионыгъо мазэм и 1-м нэс зыхэзы-гъальхьэхэрэм сомэ 500 зырыз къараты. Ащ пае социальнэ ухъумэнымкIэ къулыкъухэу зыщыпсэхэ-рэ чIыплэхэр зэпхыгъэхэм зафагъэзэн фае.

Сурэтыр Iэшьынэ Аслъан тырихыгъ.

## Сымаджэхэм япчъагъ

Мэкъуогъу мазэм и 28-м ипчэдыж сы-хьатыр 10-м ехуылэу оперативнэ штабым кыилэкIэхьэгъэ къэбарымкIэ, Адыгеим зэ-пахырэ узхэмкIэ исымэджэщ нэбгырищмэ ящылэныгъэ щызэпыугъ.

Ахэр Мыекъуапэ щыпсэуштыгъэ хуль-фыгъ, ТэхъутэмыкIэе районим щыщ зы бзы-лъфыгъэрэ зы хульфыгъэрэ. Лабораторнэ уппэкIунхэм кызырагъэльэгъуагъэмкIэ, зэ-рыллыкIыгъэхэр зэпахырэ узыкIэу COVID-19-р ары.

Зигугъу къэтшIыгъэ уахтэм ехуылэу зэпа-хырэ узэу коронавиреуыр Адыгеим щыпсэу-рэ нэбгырэ 14999-мэ къахагъэщыгъ.

Ахэм ащыщэу нэбгырэ 329-мэ ялэзэх (чэщ-зымафэм кыхэхьагъэр нэбгырэ 20), ху-жыгъэр нэбгырэ 14425-рз (чэщ-зымафэм хэхьагъэр 19), зидунай зыхьожыгъэр — 245-рз (чэщ-зымафэм нэбгыри 3 хэхьагъ).

Нэбгырэ 14999-р республикэм имуни-циальнэ псэунIэхэм атегощагъэу:

- Мыекъуапэ — 6020-рз;
- ТэхъутэмыкIэе районыр — 2075-рз;
- Мыекъопэ районыр — 2037-рз;
- Кошхьэблэ районыр — 1105-рз;
- Красногвардейскэ районыр — 1053-рз;
- Джэджэ районыр — 802-рз;
- Теуцожь районыр — 694-рз;
- Адыгэкъалэ — 651-рз;
- Шэуджэн районыр — 562-рз.



ЛЪЭХЪАНЫМРЭ ЩЫІЭНЫГЪЭМРЭ



**ІэпыІэгъу**  
**афэхъунхэм**  
**ренэу фэхъазырых**

Цыфхэм loфшлэн ягъэгъотыгъэнымклэ федеральнэ къулыкъур зызэхашагъэр илъэс 30 зэрэхъугъэм фэгъэхыгъэ пресс-конференцие джырэблагъэ шылагъ. Ар зэришагъ къулыкъум и Гъэлорышлэлэу АР-м шылэм ипашэу Галина Цыганковам.

Пэублэм пашэм кыззырлыа-  
гэмклэ, цыфхэм лошлэн ягъ-  
гъотыгъэнымклэ федеральнэ  
кыулыкьур зызэхашагъер мыгъэ  
илъэс 30 хуыгъэ. 1991-рэ илъэс-  
ым мэлэпльфэгъум «Цыфхэм  
лошлэн ягъэгъотыгъэныр» зы-  
филорэ унашъоу тикъэралыгъо  
щаштагъэм кIуачIэ илэ зычы-  
хуыгъэ мэлэпльфэгъум и 19-м  
мы мафэр тырагъэфагъ. Цыфх-  
эм лошлэн ягъэгъотыгъэным  
клэ къэралыгъо политикер ялэу-  
бытыплэу правовой, экономикэ  
ыкIи зэхэщэкIо документыр  
гъэпсыгъэ хуыгъэ. А уахътэм  
кыщегъэжагъэу лошлэнымклэ  
ыкIи лошлэн зымылэхэр со-  
циальнэу къэухуымэгъэнхэмклэ  
цыфхэм яконституционнэ фи-  
тыныгъэхэр гъэцэкIагъэхэ ху-  
нымклэ къэралыгъом гарантис  
къаритыгъ. Джаш фэдэу лошлэ-  
нымклэ язэнаушыгъэ кызы

фагъэфедэн альэклынэу цыф-хэм фитыныгъэ ялэ хъугъэ. Мы унашъом ишугагъэкӀэ нэбгырэ пэпчъ ежъ-ежырэу ыкӀи ишлогъоныгъэкӀэ сэнэхъатыр, лощӀэнэу ыгъэцэкӀэщтыр, лощӀэришӀэщт шыкӀэр къыхыхын-эу елъэкӀы.

— Цыфхэм юфшлэн ягъ-  
гъотыгъэнымкӀэ къулыкӀум  
зэхъоклыныгъэу фэхьуэгэхэм  
къапкъырыкыхъэзэ цыфхэм  
юфшлэн ягъгъотыгъэным  
июфшгъохэм ягъэцэкӀэн, юф-  
шлэн зимылэхэр охътэ кӀинэу  
зыхъзхэм кыхъэщыгъэнхэм,  
мылыкӀукӀэ лӀпылӀгъу афэхь-  
угъэным къэралыгъо политикэр  
афӀэорышӀэ. Джащ фӀэдзу мы  
унашӀом кыхъеубытэ юф-  
шлӀпӀэхэм ябӀэдзэршыпӀэ ана-  
лиз шыгъэныр ыкӀи ар зэ-  
тегъэуцожьыгъэныр, юфшлӀ-  
пӀэ ямылӀэн цыфыбӀэ къэмы-

нэным епхыгэ юфыгьохэр  
гэцэклагэ хьунхэр, — Къы-  
луагэ Г. Цыганковам.

Программыг зөхөгчүүдэд  
кыпкырыкыгээ лээнкыгээ зэ-  
фэххяафхэмкээ кээралыгээ  
фэлэ-фашлэхэр мы кылыкыум  
афегээцэкээ. Ащ ишлүгээкээ

обществэм социальнэ гумэкыгъоу хэлъыр нахь макӀэ ашын альэкы, социальнэ-экономикэ лъэныкъомкӀэ гумэкыгъоу щылэхэр дэгъэзыхьыгъэхэ мэхьу, предпринимательствэм зыкыгъэлъыгъэныкӀэ кыгъэлъэгъоньылхүм афэкӀо.

— Цыфхэм иошлэн гягъотыгъэнымкӕ къулыкӕукӕу зэхашагъэм иошлэн нахъ къызыбгурылоштыр тарихтым зызыщыбгъэгуазэкӕ ары,— ело Г. Цыганковам. — Советскӕ лъэхъаным иошлӕпӕ улухъаным бюро гъэпсыкӕ илагъыкӕ ар тыди шылагъӕп. Ар зыфгъгъэзгъагъэр предприятихэр зыщыкӕхэрэ кадрэхэр гъэунзфыгъэнхэр, нэужым ащ цыфхэр шыгъгъгъэзгъэнхэр ары. Бюром иошлэнэу ыгъз-цакӕштыгъэр аныхъу зыфгъгъэхыгъагъэр цыфхэм къэбар алыгъгъэзсыгъэныр ары. Нэужым иошлэнымкӕ амалэу цыӕхэр нахъыб шыгъэнхэмкӕ фитыныгъгъэхэм ыкӕи пшъарыльхэм ягъзсекӕн мыщ къыхэхъуагъ. Нэужым тӕкӕу шлагъэу цыфхэр сэнэхъат тедзэхэм афырагъгъджэнхэмкӕ ыкӕи ясэнэхъаткӕ шӕныгъгъэу аӕкӕльхэм ахагъэхъонымкӕ амалышлухэр цыӕхэ хъуыгъ. Цыфхэм иошлэн гягъоты-

[illegible]

Къэралыгъо системэм икыу-лыкъу хахъэу Адыгэ Республикэм цыфхэм лофшэн ягъгъотыгъэнымкIэ икыулыкъу 1991-рэ илъэсэм мэкъогуэм агъэлсыгъ. Цыфхэм лофшэн ягъгъотыгъэнымкIэ Адыгэ хэку гупчэр зызэхашагъэм кышчыу-благъэу республикэм икыалэхэм ыкIи районхэм экIэм кыутамхэр къащызIыуахыгъэх. 2020-рэ илъэсым АР-м икыэралыгъо казеннэ учреждениеу «Центр занягъоты населенияния города Майкопа» зыфилорэм районхэм ащылэ гупчэхэр рапхыгъэх. Адыгэкъалэ ыкIи муниципальнэ районхэм ащылэ кыутэми 8 ащ хэхъэ. 2011-рэ илъэсым гъэхапэм и 3-м кышчыублагъэу Гупчэм пэщэныгъэ дызэрехъэ Галина Цыганковам.

Пашэм кызыэриуагъэм-  
клэ, Гупчэр хэушъхьафыкыгъэ  
транспортклэ зэтэгъэлсыхьагъ.  
пэлудзыгъэ псэуплэхэм анэсын-  
хэмклэ, цыфхэм яфэлэ-фашлэ-  
хэр афагъэкэлэнхэмклэ ама-  
лышлэхэр лэклэлъых. Къулыкъу-  
шлэхэр цыфхэм лэпылэгъу афэ-  
хьунхэм ренэу фэхъазырых  
лофшлэплэхэм ябэдзэршлэплэ  
ызгьэт зыфэдэм цыфхэр щегъ-  
эгъуазэх, къулыкъум ллофшлэн  
зэрэзэхичцэрэм фэгъэхьыгъэ  
тхыгъэхэр гъзетхэм кыыхаутых,  
Интернетым кыырагъэхьэх. Мыщ  
фэдэ шлыклэм ишлагъэклэ со-  
циальнэ мэхъанэ зилэ къэбарыр  
цыфхэм икыоу алыагъэлэсы.

**КИАРЭ Фатим.**

Сурэтхэр Іэшынэ Аслъан  
ТЫРИХЫГЪЭХ.





Уахътэр. Тхаклоу. Щыланьыгъэр.

# Игугъэ шхомлаклэ пытэу ылыгъ

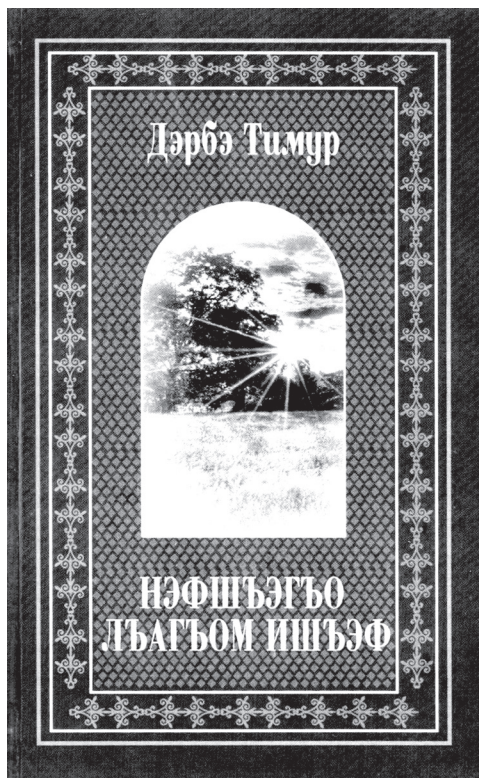
Игом зигъор пшэмэ уклэгущы. Ацклэ чаныгъэ-хуап-хьагъэр хэлъэу сэлъытэ тхаклоу, усаклоу, драматургъэу, журналистэу Дэрбэ Тимур.

Усэныр хэлъэу къэхъугъэти, зыкли зыгъэхъаулыгъэп: лъыкылауагъ шэныгъэм, лъыкылауагъ акъылым, игугъэ лъыкылауагъ — телэбагъ усэу псэм икъабылым, гупшысэ лъагъор джы зэлуигъэклотыгъэу, итворческэ жьыкыашэ гупсэфэу, тынчэу бгъэм кыдэклы — гупшысэ гъогушхом тетэу дахэу ыпэкклэ лъэкылатэ.

Я 70 — 90-рэ илъэсхэм адыгэ литературэм кыххэуагъэ усэкло-тхаклохэм ащыц Т. Дэрбэр. Илъэс 17-м кыщегъэ-жъагъэу, ытхыхэрэр хеутых. Илъэсхэм итворческэ гупшысэ ащытыргъуагъ. Илъэси 100 ныхъым благуэу къеклоплэ-гъэ адыгэ литературэм халэлэу илъэс 30 хъугъэу щэлажъэ, хэбзэ лощлэн пшэрыллышхори ащ готэу егъэцаклэ, илъэс 14 хъугъэу лъэпкъ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредактор шъхьал. Къызэрэ-сгуагъэу, пасэу тхэныр къэзыштэгъэ клалэм поэтическэ ыкли нэмыкл тхыльхэ-ри кыдыгъэкыгъэх: «Огум ишлугъэу», «Гум ишъэф», «Клэлэцлыкым идунай», «Сызэжэгъэ ошхыр», «Сыадыг», «Лъэуж шлуц», «Лъэпкъым ишъэо клас», «Еджа-клэ зэтэгъашлэ», усэ сборникхэу «Лъэ-

фыклэ сыджыгъ, джарэу сызлэпишагъ. Илъэси 170-рэ зытешлэжыгъэ хъугъэ-шлагъэр непэм фэдэу зыхъурэр тхаклом тапашхъэ кыригъэуцауагъ; ныхъышхо зилэ адыгэ лъэпкъым игъашлэ зэо-бэнэ зэпымычыжхэм ахэтэу кызырихышты-гъэр, шъхэлытэжъэу, лэдэбэу, нэхъоу, лыгъэ напэу адыгэм илагъэр зыфэдэр, джэнэтыплэ чыплэр псэуплэклэ Тхъэм кызафегъэшъуашэм, ар апсэ атызэ къаухъумэн фаеу зэрэхъугъэр лупклэу цыгъэунэфыгъ мы произведением. Пьесэр анахъэу зэхылагуагъ адыгэ дзэ-клопл хые нэбгыриц — Шъалихъ, Бачмыз, япашэу Гъубжъэкъо Муса насыпчыа-гъэу къахъулагуагъ ары. Пьесэм хэт ге-ройхэм ащыцэу прокурорым кызыри-лагуагъэу, «Черкесмэ къащышлыгъэр гу-гъэклэ, Афызэхалпхъэ хъуцт гыбзэ».

«Махъшэм тесми тхъамыклэм хъэр ецакъэ» зэралорэр гум къегъэклы мы нэбгыришым къащышлыгъэм. Пачыхъэм идзэ хэтхэу зэзэгъи плалъэклэ зэуагъэх, Венгрием илофи аухыгъ, Польшэм итых. Ашъхъэ кырыклоштым, зызыдагъазэ хъуцтым нэбгыришыр зэдеусагъэх —



лихъэрэ Бачмызэрэ мы зэутэклым щы-фэхыгъэх, ахэм цэу рагъэкыгъэми пым ицлыфхэри зыдихыгъэх (нэбгырэ зы-щыпл). Ыпсэ пытэу къэнагъэр Муса, ау ащ апэрэ мафэми охэмэ емынэ кызы-риклыштыр ышлэщтыгъ, ежыр зы нэ-бгыри еуагъэп, зэрилогъагъэу, ишхонч лэтыгъэу дэуаештыгъ. Ау узынэбгырэу пым ихэгъэу щыхъугъэр зэкклэ кы-щыптырагъэклэныр хъазабышху ыкли насыпчыагъ. Пьесэм хэтых прокуро-ры, адвокат зафэу Вольф (ар Муса ихыягъэ ыгъэунэфыгъэу, ишъыпкъэу черкес шъхэлытэжыым кыфэгумэклы). Анахъ зыщемыжагъэм Муса шлулэгъу лъаплэри кыфыкыозыгъ, прокурор жъа-лымым ыпхъу дахэу Маргресе локлэ, апэрэ нэплэгуым нэбгыритур эфешэх, апсэ зы чысэ илъэу.

Тарихъ хъугъэ-шлагъэу Бромберг про-цессыр зыщылагъэр зытефэрэр 1851-рэ илъэсыр, щылэ мазэм и 10-р ары. Хы-кумыр адыгэм зытырашыхъагъэр щылэ

тхыгъэ, ипычыгъо пэпчэ псынклэ, гуры-логъошлэ, оред мэкъамэ клэлэ, гупшысэу хэлъыр лъэшы, пьесэм исюжет икъоу кудыи-гъэ ыкли уфэупцл. Герой шъхъа-лэхэу адыгэ нэбгыришыр — адыгэ лъэп-къэу кызыхэклыгъэхэр зилъаплэхэу, нэпэнчъагъэм ыпэу лыгъэр кыххэзыхы-рэх. Усаклоу Дэрбэ Тимур адыгэм игу-тео зэхыуигъашлэу, фэсакъэу, ыл, ыгу зэрафэузырэр мыгъуащэу мы образ шъхъалэхэр ыкли нэмыклэхэу хъугъэ-шлагъэм хэлажъэрэ пэпчэ лупклэу нэм кы-клигъэуцауагъ. Нэмыц пшъашъэу Маргресе инэфынэгъэ-цыфыгъэ дахэкклэ гум кынэу авторым ыгъэпсыгъ; ышъхъэ паемэ, кыомыблэщтхэри — капитаныр — урысыдзэм ипашэ, прокурор зэкъо-дзаклоу Маргресе (пшъашъэм ятэ), хы-кумышлыр гур афигъэплъэу тхаклом кыригъэлъэгъуклыгъэх. Нэпсымрэ гу-шлуагъомрэ зэготэу пьесэ-усэм щызэхэ-ошлэх; бэ гупшысэу мы хъугъэ-шлагъэм кыгъэуштырэр, пьесэр уасэ зилэ произ-ведениешху — бэ кыуытырэр, кып-фызэхифырэр; щылаклэр — лощ квин, ащ игъоу мыжъожъ пытэхэмклэ зэлып-клагъ, уфэмысакъмэ, узэхмыкыжын лажъэ кыпфахышты. Ауми, шлур те-кылауагъ, зы псэ закъоу къэнэгъэ адыгэу Гъубжъэкъо Муса хыеу алытагъ.

Тимур итхылыкылау «Нэфшъэгъо лъа-гъом ишъэф» зыфилорэм иятлонэрэ лыхышхо усэхэмклэ зэлыпклагъ. Ащ усаклом щыланьыгъэр зэрэзыпкъыри-щэу, зэрэзыхышлэрэр, ушыланьы — щэлэ-гъэшхоу, лышыгъэу, шъыпкъагъэу, зэфа-гъэу, къэбзагъэу зэрилытэрэр ащы-клэгъэтхыгъ. Усаклом ыгу пхырыкы-рэ пстэумэ гумэклы, гуузи, гушлуагуи, насыпи, гъэшлэн шлулэгъуи зэрахыгуа-тэрэр къащылагуагъ. Тхаклом ыпсэ ифэ-багъэклэ зэрэфэамалэу пьесэр ыкли усэхэр ыгъэшъоклыгъэх; кыххэклы ыгу ефэхэуи, кыххэклы ыгу кыгушлуклоуи, кыныри ешлэ, тхъагъоми гушлоу пэгъоклы — джарыба щыланьыгъэр зэрэзэхэлъыр.

Усаклоу — цыфы, дунэешхом икъурэ цыкы; къеклы ащи щэгъыгъо такыкы зэгъоклэхэр, ау лотэжыгъо сыхъатхэр, мафэхэр нахыбэх. Тхылыкылау кы-дэхъэгъэ пьесэм ыкли усэхэм Дэрбэ Тимур игупшысэ лъэшэу зызэриштагъэр, уигуапэу ухэтми уигъэдэлон ылъэклы зэрэхъугъэр ахэолъагъо.

**Пьесэу усэм илпыр адыгэбзэ къэбзэ зэклу дэхэ дэдэклэ тхыгъэ, ипы-чыгъо нэпчэ псынклэ, гурылогъошлэ, оред мэкъамэ клэлэ, гупшысэу хэлъыр лъэшы, пьесэм исюжет икъоу кудыи-гъэ ыкли уфэупцл. Герой шъхъалэхэу адыгэ нэбгыришыр — адыгэ лъэпкъэу кызыхэк-кыгъэхэр зилъаплэхэу, нэпэнчъагъэм ыпэу лыгъэр кыххэзыхырэх.**

хъаным инэфапл», «Тэпышэс», «Гъэшлэ-рэ лъэпэчлас», нэмыклхэри. Бэмышлэу Тимур итхылыкылау «Нэфшъэгъо лъа-гъом ишъэф» зыфилорэр Мыекъуапэ, Адыгэ Республикэм итхыль тедзаклэ кышхыдэклыгъ. Ащ зы пьесэрэ усэхэмрэ бэу кыдэхъагъэх.

## Усэклэ тхыгъэ пьесэр

Джырэ нэс зигугъу амышыгъэ хъу-гъэ-шлэгъэ гъэшлэгъонэу адыгэхэр зы-хэлэжъагъэхэм пьесэр кытегушылэ. Ащ тхаклоу зэреджагъэр: «Бромберг щы-клогъэ процессыр, е Адыгэр хыкумым зэрэщаумысыгъэр». Едзыгуитлы хъурэ пьесэу къэшлыгуи 5-у зэхэтыр усэклэ тхыгъэ. Пьесэм лъапсэ фэхъугъэр лэкли-бым кыкыжыгъэ адыгэ шэныгъэлэ-жъэу Едыдж Батырай нэмыц хъарзы-нэщым кыхихыжыгъэ хъугъэ-шлэгъэ тхыгъэр ары. Мы пьесэр АР-м и Лъэпкъ театрэ исценэ щэгъэуцуным джырэклэ лощ дашлэ. Адыгэхэм ятарихъ гугъэуз изы лыхъ нэхъэй мы хъугъэ-шлэгъэ чыжъэр зыфэгъэхыгъэу пьесэм кышхы-лотагъэр. Нэклубгуи 120-рэ хъурэ пьесэу усэклэ тхыгъэр зесэгъажъэм, сызэрэ-мыгугъэгъахэу, зы жьыкъэщэгъу гупсэ-

Урысыемклэ къагъээзэнти, зэхэо-зэхалп, Польшэм исыхъэуи амал ялэп, арэу зэхъум, Пруссием клохэмэ нахъ уцуплэ-шъхэлыгъыжыплэ щэгъотынэу гугъа-гъэх. Етланэ Тыркуемклэ кложынхэш, адыгэу зэрэпхъо-итэкъухъагъэ хъугъэм, яхэкужэ зыгорэуцтэу къагъээзэжын яхысапыгъ. Ау капитаныр — урысы-дзэм ипашэ, щэ шлуцлэу апашъхъэ кы-тэджагъ, ежъ шлоигъом нэмыкл ралуи, зэрелъэлуи зэхихыгъэп. «Заор тыухы-гъэ, тилоф тшлагъэ. Джы лизын кытэт шъхъафит гъогум тытэхъажынэу...» Ау мо «лъэпкъ лэклэ» зэджагъэхэм капита-ныр пхъашэу къафилыгъ, елбэтэу лашэу агольхэр кызыпахынхэш агъэтыллынэу къафигъэпытагъ. «Адыгэм илашэ ыгъэтыл-лы хабзэп», — раложыгъ, ар адыгэ шъуашэм, намысым ипкъыгъоу зэралы-тэрэр гурагъэлоном пыллыгъэх, ау ер, зэмызэгъ-зэфилпыр, джаш кыщегъагъ. Шыпкъэ, Муса шъэогу-ныбджэгъуитлым, иакъыл ащ тефи, сыд хъугъэкли лашэр заоклэ амыгъэфедэнэу ялэлулгъ, ежъхэм заор кырагъажъэмэ, тэтиехэр ошъогум дэоенхэу зэдаштагъэ. Ау Пруссие хэ-гъэгу гунапкъэр адыгэхэм зэпачыгъ, урыс капитаным имэхъэджэгъэ-бзэгъухъа-гъи къагоагъ, ор зэдашлэхыгъ: Шъа-

**Пьесэм лъапсэ фэхъугъэр лэклибым кыкыжыгъэ адыгэ шэны-гъэу Едыдж Батырай нэмыц хъарзынэщым кыхихы-жыгъэ хъугъэ-шлэгъэ тхыгъэр ары. Мы пьесэр АР-м и Лъэпкъ те-атрэ исценэ щэгъэуцуным джырэклэ лощ дашлэ. Адыгэхэм ятарихъ гугъэуз изы лыхъ нэхъэй мы хъугъэ-шлэгъэ чыжъэр зыфэгъэхыгъэу пьесэм кышхы-лотагъэр.**

мазэм и 12-р ары. Шыхъатэу лощым щыгуазэхэм лъэшэу яшлуагъэ къэкылауагъ шыпкъэр гъэунэфыгъэнымклэ, адвокатэу Вольфи лъэшэу черкесым фэгумэклыгъ. Хыкумым ыгъэунэфыгъ «Гъубжъэкъо Муса зи лажъэ илэп, Зи ылагуагъ, ыулыгъэп, Унашъор: ар шъхъафит тэшлыжы!»

Дэрбэ Тимур ипъесэу усэм илпыр адыгэбзэ къэбзэ зэклу дэхэ дэдэклэ

«Бзыумэ афэдэу, Сэри шъхъафитэу Оред къэсэлэ», — ело тхаклом.

Шлулэгъур зыхиз сатырхэр, усэу «Поэзиер», мыхэм анэмыклхэри тхэкло чъэпхыгъэу зигугъэ тэмэ пытэ хъугъэм ымакъэх, «Нэфшъэгъо лъагъом ишъэф» зыфилорэ поэтическэ тхылыкылау лъэпэ мафэ ыдзынэу тыфэлъало.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.



# Программэм хэхъаштых

Клэлэцыкы творчествэмклэ гупчэу Москва дэтым бэмышлэу «Большой семейный совет» зыфилорэ форумыр щызэхащэгъ. Ар зерищэгъ партией «Единэ Россием» и Тхаматэу Дмитрий Медведевым. Лофтхъабзэм хэлэжъагъэх сатыум емыпхыгъэ социальнэ организациехэм япачэхэр ыкIи ны-ты объединением хэхъэхэрэр.

Сабыибэ зэрыс унагъохэм Iэпылэгъу арагъэгъотыным, унагъохэм ящылэклэ-псэуклэ нахышлу шыгъэным афэшI гукъэкIэу щылэхэр къауагъэх, ахэм атегушылагъэх. Мыщ фэдэ унагъохэм атырэ хэбзэ Iахыр уцу-гъо-уцугъоу нахь макIэ шыгъэан фаеу зэрилъытэрэр «Единэ Россием» ипачэ къыхигъэщыгъ.

— Джы къызнэсыгъэм шюльыр пэпчъ унэгъо IужьукIэ клохэрэр ежъ-ежъырэу къыхагъэщых. Ащ зэгуремылоныгъэхэр къыхэкIы. Урысыем ичIыплэ пстэуми унэгъо IужьукIэ клорэ унагъохэр шапхъэхэм атетэу къыхахын фае, — къылуагъ Дмитрий Медведевым.

Унэгъо Iужьумэ къаратырэ чIыгу Iахым ычIыплэ ахъщэ аратыну партией «Единэ Россием» игъоу ыльэгъугъ. ДжырэкIэ ахэм аратырэ чIыгу Iахэм инфраструктурэр зэрамы-

щэлагъэр къылуагъ «Единэ Россием» ипэшлорыгъэшъ мэ-къэтын хэлэжъэгъэ, Калининградскэ шюльыр Думэм ипачэу Марина Ореевам. Мыщ фэдэ материалнэ Iэпылэгъум унэгъо Iужьухэм ящылэклэ-псэуклэ нахышлу шыгъэнымклэ ишлуагъэ къэкIонэу ащ елъытэ.

Джащ фэдэу къэралыгъом ишюльырхэм зэкIэми сабий къэхъуагъэхэм шлухъафтынхэр ащаратынэу ащ къылуагъ. Унагъохэм зэкIэми ар ящыклагъэу ыльытагъ.

«Женщины за развитие» зыфилорэ организацием ипачэу Либкан Базаевам сабыибэ зилэ ныхэр зэпыпытэу илъэс пчъагъэрэ унэм зэрихэр, Iоф ашIэн амал зэрамылэр къыхигъэщыгъ. Ныр е тыр сабыим зэрэкIэрыс уахътэр стажым хэхъан фаеу ащ ыльытагъ.

Краснодар и Общественнэ

палатэ хэтэу, унэгъо Iужьухэм яобщественнэ объединение ишюльыр Союз ипрезидентэу, «Матери России» зыфилорэ урысые общественнэ движением ишюльыр отделение ипачэу Светлана Недилько клэлэ-плупклэмклэ къин зэрэхэтхэр къылуагъ. Ахъщэу сабыим къытефэрэр икыу фэдизэу къаратырэп, хыкумым зыфагъэзагъэми, ишлуагъэ къаклорэп, сыда плэмэ ахъщэу къалэклахъэрэр нахь макIэу къагъэлагъэу.

Урыпсэунымклэ анахь ахъщэ макIэу цIыфым къыратырэм ызыныкыо шлокл имылэу сабыим фэклонэу тыфай. Тиюристхэр хыкумым макIо зэпытых. Алиментагытынэу щытым сомэ мини 10 нахь къымылэжъэу тхъапэ къехыы, ащ ипроцент ары зыныбжъ имыкыгъэм фэ-кложьырэр, — еIо Светлана Недилько.

Джащ фэдэу мылькум фэгъэхыгъэ упчIэхэри зэхэсыгъом къыщалэтыгъэх. «Женщины за жизнь» зыфилорэ фондым ипачэу, «Единэ Россием» ипэшлорыгъэшъ мэкъэтын теклоныгъэ къыщидэзыхыгъэ Наталья Москвитинам (Молдовие Республикэм шыщ) ахъщэр зыпэлуагъэхъан фитхэм ахагъэхъон фаеу игъоу ыльытагъ.

— ЫлэрапшIэу унагъор зэрыс унэм игъэцэкIэжъын ны мылькур пэлуагъэхъан альэкли-нэу тыфай, сыда плэмэ ипотека зышын амал зимылэу, ау зычIэсхэ унэр зэтырагъэпсы-хъажы зышлоигъоу бэ ахэтыр. Ятлонэрэмклэ, автомобиль къащэфын амал ялэн фае, анахъэу сабыибэ зэрыс унагъохэм ар ящыклагъ. Джащ фэдэу гъэсты-ныпхъэ шхуантIэм епхыгъэ Iэмэ-псымэр къащэфын амал яттын фае.

«Новая школа» зыфилорэм икоординаторэу, Къэралыгъо Думэм идепутатэу Алена Аршиновам илъэситфым нэс клэлэцыкIухэр ыпклэ хэмылэу электричкэм исынхэ зэрэфитыр къылуагъ. Илъэси 5-м къыщегъэжъагъэу 7-м нэс ащ хэхъэхэрэп. Шюльыр 48-мэ хэу-шхъафыкIыгъэ фэгъэкIотэнхэр ащ епхыгъэу ашIыгъ. Шюльырхэм зэкIэми ащ фэдэ фэгъэкIотэнхэр ялэнхэ фаеу зэрилъытэрэр къыхигъэщыгъ.

«Семейный клуб «Перово» зыфилорэ шюльыр общественнэ организацием ипачэу Татьяна Яковлевам таксикхэм зэкIэми клэлэцыкIу креслэхэр шлокл имылэу арытын фаеу ыкIи ащ пае ахъщэ тедзэ аламыхынэу зэрилъытэрэм къыкIигъэтхыгъ.

Гупшысаклэу къауагъэхэм зэкIэми Правительствэм Iоф зэрадишIэщтыр ыкIи «Единэ Россием» хэдзынхмклэ ипрограммэ зэрэхъащтхэр форумым ыкIэм Дмитрий Медведевым къылуагъ.

— Сабийхэр зэрыс унагъохэм Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэныр къэралыгъом ипшъэрылъ шхъалэхэм ащыщ. УФ-м и Конституцие Урысыем икъэралыгъо политикэ клэлэцыкIухэм чIыплэ-шхо зэрэщаубытырэр къыщело. Ны мыльур зэрэбгъэфедэщт шыкIэм зэрэхэбгъэхъон фаем, сабыибэ зэрыс унагъохэм фэгъэкIотэнхэр зэрафэпшын фаеу къауагъэхэр зигъо къэсыгъэ Iофыгъохэу сэлъытэ. Урысыем унэгъо Iужьухэм зы статус ялэн зэрэфаер къыхагъэщыгъ. Ащ нэмыкIэу, мэхъанэ ин зилэ гымэкIыгъохэм атегушылагъэх, — къылуагъ «Единэ Россием» ипэшлорыгъэшъ мэкъэтын хэлэжъагъэу, Мыекъуапэклэ народнэ депутатхэм я Совет итхъаматэ игуадзэу Светлана Мекеровам.

ДЕЛЭКЪО Анет.

# ГугъэшIухэр тагъэшIых

Адыгеим зеклоным зыкыщегъэлэтыгъэным фрэшI къушхъэ тешъоу Лэгъо-Накъэ зыгъэпсэфыплэ зэтегъэпсыхъагъэ тырашIыхъаным пылтых. Ащ мылькушхо пэлухъанэу щыт.

Федеральнэ гупчэр Адыгеим ахъщэ IэпылэгъукIэ къыдемылэу щытэп, къафатIупщырэр инфраструктурэм игъэпсын пэлуагъахъэ, псыр, газыр, гъогухэр объектхэм аращалэх. Бэмышлэу къэбар гушлуагъо къытIылысыгъ.

Къушхъэ экологическэ туркластерыкIэу Лэгъо-Накъэ щашыщтым къыдыхалытагъ Мыекъопэ аэропортым игъэкIэжъын.

Краснодар укыкIэу зыгъэпсэфыплэм унэсыфэклэ сыхъатищ текIуадэ, Мыекъопэ аэропортыр гражданскэ авиацием ыгъэфедэнэу амал зигъотыкIэ, зеклохэм ягъогу бэклэ нахь клэкл хъушт.

«Лэгъо-Накъэ» ишIынкIэ зэзэгъыныгъэу ашIыгъэм Адыгеимрэ мыпубличнэ Iахъэхэлъ обществэу (НАО) «Красная поляна» зыфилорэмрэ Петербург

щыкIогъэ инвестиционнэ форумым щызэдыкIэтхагъэх.

ТАСС-м къызэритырэмклэ, НАО-у «Красная поляна» зыфилорэм игенеральнэ пачэу Андрей Круковскэм къылуагъ Мыекъопэ аэропортыр агъэкIэжъэу IофшIэныр зыригъэжъэжыкIэ, зыгъэпсэфыплэу «Лэгъо-Накъэ» къэкIорэ цIыфхэм япчъагъэ фэдиз джыри къазэрэхэхощтыр. Пэшлорыгъэшъэу къызэралытагъэмклэ, илъэсым курортным зекло мин 500 фэдизмэ зыщагъэпсэфыштыгъэмэ, пчъагъэр миллионным нэсын ыльэкIышт.

Къушхъэ зыгъэпсэфыплэм ишIын сомэ миллиард 24-рэ тырагъэкIодэщт, игъэцэкIэн 2025-рэ илъэсым къаухынэу зэдаштагъ.

ХъакIэщхэу, шаплэхэу, отельхэу ыкIи уахътэм диштерэ инфраструктурэм афэшъафэу Мыекъуапэ иаэропорт агъэцэкIэщт Iофыгъохэм зэрахагъэхъагъэм мэхъанэ иI.

Ащ Iоф зимышIэжъырэр илъэсипшIым къехъугъ. Я 90-рэ илъэхэм цIыфхэр къухъэлъатэхэмклэ зеклонхэу амал ямылэжы зэхъум быбынхэр зэпагъэужыгъагъ, аэропортхэр



чыплэ зэжъу ифэхэ, нахыбэр зэфашIыжыгъагъ. Нэужым ар зыгъэкIэжъыни, зыщэфыжъыни къыкыокIыгъагъэп.

Адыгеим и ЛIышхъэу Къумпыл Мурат ренэу хегъэунэ-фыкIы къушхъэм зыгъэпсэфыплэ зыгъэпсыгъэ, аэропортри гъэкIэжъыгъэ зыхъукIэ, зеклоным зызэриушъомбгъуштым фэшъафэу экономикэм ыльэныкыокIи республикэм хэхъоныгъэхэр зэришIыштыр.

Къушхъэ-экологическэ курорттыкIэ тилэ зэрэхъуштым ушыгугъынэу щыт. УФ-м и Правительствэ и Премьер-министрэу Михаил Мишустиныр Адыгеим къызэкIом зыгъэпсэфыплэу «Лэгъо-Накъэ» игъэпсын къыдыригъэштагъ. Ащ фэшъафэу проектыр Урысые Федерацием зеклон индустрием хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэмклэ

и Стратегией 2035-рэ илъэсым нэс зэшIахынэу щытым къыхеубытэ. Ащ къыщело мы лъэхъаным тикъэралыгъокIэ къушхъэхэм защызыгъэпсэфыхэрэм япчъагъэ нэбгырэ миллионрэ ныкIорэ зэрэхъурэр, ар миллионитIурэ ныкIорэм зэрэнэгъэсыгъэн фаер.

IофшIэнхэр зэрэкIохэрэм Федеральнэ гупчэри, Кавказ биосфернэ заповедникри, общественнэ организациехэри лIыплэщтых. Адыгеимрэ НАО-у «Красная поляна» зыфилорэмрэ чIыопсым икъэухъумэн зэрар фэмыхъухэу зыгъэпсэфыплэм игъэпсын зэрагъэцэкIэщтыр къало. Зэпэблэгъэ курортитIоу «Красная поляна» зыфилорэмрэ «Лэгъо-Накъэрэ» илъэс къэс защызыгъэпсэфыхэрэм ахэхъоным тыщыгугъышт.

ШЪАУКЪО Асплангуаш.





къ. Мыекъуапэ,  
мэкъуогъум и 7, 2021-рэ илъэс  
N 144



